

THERESE JOHAUG

KOKO TARINA

MINERVA

Therese Johaug – Koko tarina

THERESE JOHAUG

yhdessä Anders Skjervingstadin kanssa

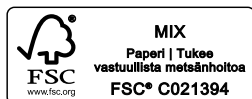
KOKO TARINA

Norjan kielestä suomentaneet
Laura Koskela ja Tiina Sjelvgren

minerva
MINERVA KUSTANNUS
HELSINKI

Alkuperäisteos: *Therese Johaug – Hele historien*

Copyright © Therese Johaug, Gyldendal Forlag 2022
Published in agreement with Stilton Literary Agency

Suomenkielinen laitos

© Minerva Kustannus, 2023

Minerva Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

www.minervakustannus.fi

Suomennos:

Laura Koskela sivut 5–247

Tiina Sjelvgren sivut 248–379

ISBN 978-952-375-939-8

Painettu EU:ssa

MUMMULLE

Nuku hyvin – kiitokset sinulle,
itsekin laskeudun levolle.
Huomenna koittaa uusi päivä,
jos vain sydän rinnassa lyö.

ESIPUHE

OSLOSSA 2016

Tällä kertaa testaajia on vain yksi. Hän on tummatukkainen ja nimeltään Wenche. Hän ottaa näytteet sekä verestä että virtsasta.

Siitä lähtien kun minusta tuli huippu-urheilija, minulle on voitu teoriassa tehdä dopingtesti milloin tahansa. Meidän urheilijoiden pitää ilmoittaa koko ajan missä olemme, jotta dopingmetsästäjät tietävät, mistä etsiä meitä. Minulla on velvollisuus olla joka päivä vuodet läpeensä tunnin ajan jossakin tietyssä osoitteessa. Tätä kutsutaan ilmoitusvelvollisuudeksi. Jos en ole paikalla dopingmetsästäjien tullessa, saan varoituksen. Kolme varoitusta kahdentoista kuukauden aikana saattaa johtaa kilpailukieltoon. Aamulla kuuden ja seitsemän välillä on takuuaikani, eli silloin minun päiväni alkaa, olinpa sitten missä tahansa maailmankolkassa. Ovikellon soidessa kello kuusi aamulla perjantaina 16. syyskuuta aavistan heti, mistä on kyse. Nappaan päälleni valkoisen froteeaamutakin ja menen avaamaan oven.

En ole ehtinyt vielä käydä pissalla, joten virtsakokeen otto käy nopeasti. Kello 6.07 koe on valmis. Virtsakokeen ja verikokeen välillä minun täytyy istua rauhassa kymmenen minuuttia, koska verenkierto voi vaikuttaa tulokseen. Tavallinen toimintamalli. Odottaessani täytän tarkistuslistan. Myös se kuuluu tavalliseen toimintamalliin.

Yhteen kenttään täytetään, mitä lääkkeitä on ottanut viimeisen seitsemän päivän aikana ennen testiä. Olen käyttänyt kahta voidetta, mutta en muista niiden nimiä, joten pyydän Vencheä hakemaan kylpyhuoneesta toilettilaukkuni, jossa voiteet ovat. Minähän en saa liikkua.

Kirjoitan listaan, että olen käyttänyt Airol-voidetta jalassani olevaan ihottumaan. Toisen voiteen olen saanut auringon polttamia huuliani varten. Putkilossa lukee *Trofodermin*, joten kirjoitan myös sen listaan.

Ilmoitan, että olen käyttänyt molempia voiteita viimeksi edellisenä päivänä.

Nyt on jäljellä vain verikoe. Käärin ylös aamutakin vasemman hihan, jotta Wenche voi ottaa verta kyynärtaipeestani. Sieltä yleensä löytyvät parhaiten ohuet verisuonet. Olemme ilmeisesti tehokkaita, koska verikoe rekisteröidään otetuksi kello 6.16, tarkkaan ottaen minuuttia liian aikaisin.

Wenche toivottaa minulle hyvää päivänjatkoa, samoin minä hänelle. Alkaessani laittaa aamiaista olen jo unohtanut, että hän oli täällä.

OSA 1

Pikkupiika

MUMMU

Nimeni on Therese Johaug.

Johaugin perhe, siis minun perheeni, ei matkustanut lomille kesäisin. Äidillä ja isällä oli niin paljon tekemistä maatilalla, että meillä ei ollut aikaa sellaiseen. He raatoivat ja puursivat aamusta iltaan, vuodet ympäri. Eikä meillä ollut oikeastaan varaakaan matkoihin. Sen vuoksi muutin kesäisin karjamajoille Unni-mummun kanssa. Mummun ja vaarin karjamajalla oleva lato korkealla Kjurrudalenissa oli maanpäällinen paratiisini. Jos suljen silmäni, voin mielikuvissani palata sinne milloin vain.

Odotukset kasvoivat sitä mukaa, kun päivät keväällä lämpenivät. Kun koulu loppui kesäkuun lopulla, oli lumi jo sulanut Dalsbygdassa. Oli aika siirtää karja majoille.

Kun kirkkaankeltaiset trailerit rullasivat mummun ja vaarin pihaan, tällaisen pienen ja heiveröisen tytön täytyi olla vähän loitommalla. Eläinkuljetus tuli hakemaan noin kaksikymmentäseitsemän lypsy-lehmää, muutaman hiehon ja vasikan. Navetasta piti saada autoon yhteensä viitisenkymmentä eläintä. Minulle oli tehty selväksi, että oli hengenvaarallista seisoa liian lähellä, ja sen tajusin toki itsekin. Kun lehmät päästetään ulos, ne saattavat tehdä mitä tahansa. Ne hyppivät, tanssivat ja ammuvat. Näköjään moni muukin minun lisäkseni oli iloinen.

Ajomatka karjamajoille kapeaa soratietä pitkin kesti vain vartin. Oli suuri kunnia istua ensimmäisen kuljetusauton hytissä yhdessä kuljettajan kanssa. Mummu ja vaari ajoivat perässä valkoisella Subarullaan, minä puolestani istuin korkealla ja olin yhtä hymyä.

Karjamajoilla työpäivät alkoivat aikaisin. Tiesin, että kello oli viisi aamulla, kun heräsin tuttuun ääneen: sanomalehteä revittiin palasiksi.

Mummu oli täydessä touhussa sytyttämässä tulta uuniin, jossa kuivat klapit alkoivat kohta rätistä. Sen jälkeen alkoi vedenkeitin suhista. Sitteen kuulin mummun menevän ulos ovesta ja tiesin, että hän oli menossa navetan takana olevaan ulkokäymälään. Pihalla hän alkoi kutsua lehmii: ”Tulkaa kotiin! Lehmäseni, lehmäseni.” Ei kestänyt aikaakaan, kun lehmänkellot alkoivat kalista. Eläimet olivat nousemassa matalaa ruohoista mäkeä kohti navettaa, jossa ne lypsettäisiin.

Nousin sängystä ja katsoin ikkunasta pientä Hank-lampea karjajaman alapuolella. Silmät vahvistivat sen, minkä korvat olivat jo kuulleet. Oli aika laskeutua portaat alakertaan. Portaat olivat jyrkät ja vuosikymmenien saatossa kuluneet, joten ei kannattanut hosua.

Majassa ei ollut jääkaappia, joten hain ruoan ruokahuoneesta, jonka kiviseinät ja maalattia pitivät ruoan kylmänä ja estivät sitä pilaantumasta. Aamiaiseksi oli kaurakeksejä herajuuston eli mesjuuston kera. Mummu joi kahvia. Minä join ruusunmarjateetä.

Keittiön ikkunasta näimme, että yksi lehmä seisoi taas lammen rannassa. Se oli Litago, lihavin lehmistämme. Se ei jaksanut nousta mäkeä ylös navetalle aitauksessa sisäänpääsyä odottavien muiden lehmien luo. Tiesin, että minun tehtäväni oli saada lehmä pois rannasta.

Kello oli jo puoli kuusi, ja nyt oli korkea aika ryhtyä hommiin. Punainen navetta-asuni, jonka selässä luki *IL Nansen*, urheiluseura Nansenin nimi, oli puupallilla valmiina odottamassa. Asu tuoksui hieman pistävältä, vaikka oli ollut tuulettumassa vaateripustimessa ulkoseinällä edellisiltana. Puin asun päälleni yhdessä hujauksessa ja sidoin sinisen huivin päähäni. Olin valmis.

Ulos tullessani matalalta paistava aamuaurinko osui selkääni ja muodosti pihalle pitkän ja kapean varjon. Aamukasteinen ruoho kasteli mustat saappat ja teki niistä vielä mustemmat, kun menin mäkeä alas hakemaan laiskaa lehmää.

Litago alkoi tulla jo vanhaksi eikä ollut kovin yhteistyöhaluinen. Maanittelut eivät auttaneet. Hyppelin kostealla rämeellä mättäältä mättäälle päästäkseni Litagon luo. Kura litisi ja roiskui. Tönnin lehmää paimensauvallani. Lehmä nousi jaloilleen, mutta ei todellakaan kävellyt kevein askelin ylös.

Mummu oli jo päästänyt muut lehmät navettaan. Ne olivat marssi-neet rivissä sisälle heti mummun avatessa oven. Hän paineli nappeja, jotka käynnistivät lypsykoneen. Koneisto alkoi hyristä. Olin haltiois-sani.

Seuraava tehtäväni oli ruokkia veräjän toisella puolella odottavat vasikat. Kaksi maitoämpäriä ja iso, ruosteinen ämpäri, joka oli täyn-nä rehua, piti viedä pihan toiselle puolelle. Lastasin ämpärit ikivan-haan kottikärryyn ja lähdin matkaan. Rengas kaivautui hiekkaan. Las-ti oli raskas.

Minun piti kaataa maito pienempään muoviasiastiaan ja siitä kauka-loon, jotta vasikat saisivat aamiaisensa. Vasikoilla oli runsaasti tuoretta vihreää ruohoa ympärillään vuorokauden ympäri, joten niiden ei tar-vinnut nähdä nälkää, mutta silti ne kerääntyivät kärryn kanssa lähes-tyvän pikkupiian ympärille. Ne ilahtuivat tulostani.

Myös lypsylehmille piti antaa rehua. Seisoin ison rehusäkin vieressä navetan ulkopuolella ja täytin ämpäreitä sitä mukaa kun ne tyhjenivät. En ollut kuitenkaan niin vahva, että olisin jaksanut kantaa täyttä äm-päriä, joten huusin mummulle, että ämpärit olivat valmiita haettavak-si. Ajattelin usein mitä kaikkea jaksaisin tehdä kunhan kasvaisin isom-maksi. Kaikkea sitä, mitä mummukin teki.

Kaikki, mikä menee sisään, tulee myös ulos. Se on luonnonlaki, joka koskee myös lehmiä. Joten seuraavaksi meidän täytyi luoda lan-ta navetasta. Keskellä navetan lattiaa oli luukku suoraan lantakellariin. Luukku oli lukittu rautatangolla, jonka toisessa päässä oli koukku. Piti olla varovainen, että ei pudottanut luukkua kellarissa muhivaan lanta-kasaan. Sieltä pölähti myrkyllinen haju luukun auetessa. Piti myös va-roa, ettei itse pudonnut alas lannan sekaan. Käytin metallikaavinta, jolla siirsin lantaa luukkua kohti. Olin tehnyt niin monta kertaa, sekä täällä karjamajalla että kotinavetassa. Tämän homman osasin.

Lopulta tuli lypsy aika, mutta lypsäminen ei ollut seitsenvuotiaan tytön työtä. Mummu piti vasemmassa kädessään sankolypsykonetta ja oikealla kädellään hän etsi vetimiä, joihin kiinnitti lypsykoneen nänni-kumit. Se näytti mummun tekemänä tosi helpolta, mutta tiesin, että se oli sekä raskasta että teknisesti vaativaa.

Muutamaa vuotta myöhemmin, kun olin tarpeeksi vahva käsittelemään konetta, mummu opetti minulle lypsytekniikan, mutta nyt mummun lypsäessä tein muita tehtäviä. Lehmät saattoivat olla likaisia, koska ne olivat maanneet lantaläjässä yöllä niityllä. Utareet täytyi pestä, joten hain muovisen astian, jonka pohjalla oli suodatin. Puristin käsin maitotilkan lehmän vetimestä, ja jos suodattimeen tarttui kuituja, lehmällä saattoi olla utaretulehdus. Kaikki lehmät oli tarkistettava. Kun mummu oli lypsänyt, voitelin utareet aurinkovoiteella. Jos utareet paloivat auringossa, olisi lypsäminen illalla todella kivuliasta lehmälle.

Nyt lehmät olivat valmiita laitumelle. Ajoimme suuren lehmälauman kilometrin verran vanhaa traktoritietä pitkin takamaille. Linnut lauloivat, kärpäset surisivat ja aurinko alkoi toden teolla lämmittää.

Kun lehmät oli saatu laitumelle, kävelimme takaisin navetalle. Siellä piti siivota ja järjestellä iltapäivää varten. Kello oli puoli yhdeksän, kun mummu puhdisti lypsykoneen. Koneen moottori oli surissut lähes kolme tuntia. Nyt tuli hiljaista.

Kun on tottunut työskentelemään navetassa, ei pahemmin ajattele hajuja, mutta navetta-asu laitettiin joka tapauksessa tuulettumaan naulaansa. Ulkona kiviportailla pesimme nopeasti kasvomme ja kainalomme *Lano*-saippualla ja sitten olimme valmiita uudelle aterialle. Tällä kertaa istuimme ulkona penkillä keittiön ikkunan alla ja söimme mummun leipomaa leipää keltaisen kermajuuston ja kurkkusiivujen kera.

Olisi ollut houkuttelevaa jäädä karjamajalle nauttimaan kesäpäivästä, mutta sellaista emme edes ajatelleet. Istuimme valkoiseen Subaruun ja panimme kasettisoittimen soimaan. Kuuntelimme Sputnikia. Aina Sputnikia. Lempikappaleeni oli *Marina, Marina, Marina*, ja heti kun kappale oli soinut loppuun, kelasin sen takaisin ja kuuntelin uudelleen. Ehdimme kuulla sen vähintään kolme neljä kertaa matkallemme kylään.

Kun tulimme mummun ja vaarin talolle, vaari oli parhaillaan tekemässä säilörehua. Mummu oli tietenkin apuna siinä ja muissakin töissä, joita oli runsaasti. Hänen täytyi myös laittaa vaarille ruokaa.

Laitoin vaaleanpunaisen pyöräilykypäräni päähän, istuin samanvärisen Diamant-pyöräni satulaan ja poljin kotiin äidin ja isän luo.

Myös he olivat tekemässä säilörehua. Autoin äitiä erilaisissa kotitöissä, kuten ruoanlaitossa, pyykinpesussa, siivouksessa ja imuroinnissa. Leikkasin myös ruohoa ja pidin huolta nuoremista sisaruksistani. Aikaisin iltapäivällä hyppäsin taas pyörän selkään. Kilometrin matka näiden kahden tilan välillä tuntui nyt pidemmältä, koska jouduin polkemaan ylämäkeen.

Tasan puoli kolmelta olimme mummun kanssa taas autossa ja Sputnik soi kaiuttimissa. Osasin laulun sanat ulkoa ja laulaa loilotin mukana. Mummu hymyi ja nauroi ratin takana.

Navetta oli iltapäivällä aivan samannäköinen kuin aamullakin. Kun mummu oli puhdistanut lypsykoneen toisen, ja sinä päivänä viimeisen kerran, olin niin hikinen ja minulla oli niin kuuma, että halusin lammelle uimaan. Ei mennyt montaakaan sekuntia, kun tuntui jo viileämmältä. Vaikka oli melkein heinäkuu, vesi oli vain 15–16-asteista. Korkeintaan. Ihoni oli kananlihalla, kun väristen kääriydyin pyyhkeeseen alle minuutin kuluttua siitä kun olin kastanut isovarpaani veteen.

Sitten menimme sisään ja söimme iltaruoaan – leipäviipaleita ja *god-fleskiä* eli hyväkinkkua, joksi kutsuin erilaisia kuivattuja lihasiivuja, joita mummulla oli tapana ostaa paketissa.

Ennen kuin menin nukkumaan, mummu lauloi lastenlaulun *Rakas Jumala, minulla on kaikki hyvin* ja luki minulle maailman vahvimma tytöstä, Peppi Pitkätossusta. Ajattelin, että Peppi on erittäin vahva, koska hän jaksaa nostaa hevosen, mutta mietin itsekseni, että mummu on kyllä vielä vahvempi, vaikka en ollut nähnyt hänen nostavan lammasta isompaa eläintä. Minä haluan tulla yhtä vahvaksi, ajattelin kömpiessäni peiton alle puoli kymmeneltä illalla.

Ennen kuin uni tuli ja vei ahkeran pikkupiian unten maille, en ajattellut sen enempää, mitä mummu teki alakerran tuvassa. Sinä päivänä kun pääsin ripille, sain tietää. Hän istui ikkunan vieressä kynttilän valossa ja kirjoitti minulle runoa – tästä päivästä ja kaikista muista melkein samanlaisista päivistä lapsuuteni paratiisikesinä.

PIKKUPIIKA

Nuku pikku piikani,
taas on päivä päättynyt.
Mistähän uneksit peittosi alla
ehkä huomispäivästä?
Aikaisin ylös auttamaan
– niin nopsajalkainen,
aina valmis auttamaan
– lehmipiika vailla vertaa.
Odotat kaivaten kevättä
majoille muuttoa.
Lopulta koittaa päivä, ilo on suuri
puhkut innosta aloittaa työt.
Navetassa aina avuksi
voitelet utareet, viet lehmät laitumelle.
Ja vaikka tyttö pieni on
luuta käteen – ja navetta puhdistuu.
Usein käymme karjatietä
lehmityttö pien’ ja iso.
Ulkoilu meitä miellyttää
sinä kysyt – minä vastaan taitoni mukaan.
Nuku hyvin – kiitokset sinulle,
itsekin laskeudun levolle.
Huomenna koittaa uusi päivä,
jos vain sydän rinnassa lyö.

KYLMÄNTUULENKYLÄ

Jo ennen kuin aloitin koulun, minulla oli selvä tavoite elämässäni. Minusta tulisi talonemäntä. Kaikki suuret esikuvani olivat talonemäntiä: mummu, isoäiti ja äiti.

Vartuin Dalsbygdassa. Kylässä on koulu, kirkko, kauppa ja kahvila, jonka nimi on *Hiilivaja*. Kylä sijaitsee Osin kunnassa Pohjois-Østerdalin pohjoisimmassa osassa, aivan Trøndelagin rajalla. Jos ajaa vajaan puoli tuntia koillista kohti, tulee Rørosiin. Jos ajaa etelään päin, on Tynsetissä runsaan puolen tunnin kuluttua. Matka kestää vähän kauemmin, jos ajaa traktorilla tai hiihtää rullasuksilla.

Virallisesti Dalsbygd sijaitsee 641 metriä merenpinnan yläpuolella. Se on tunturialuetta, ja pyöreästi laskettuna siellä asuu kuusisataa asukasta. Suurin osa asuu maalaistaloissa.

Dalsbygdaa kutsutaan myös *Kylmäntuulenkyläksi*. Vaikka muistan-kin enimmäkseen lapsuuden lämpimät kesät Kjurrudalenissa, siellä oli sateinen sää suurimman osan vuodesta – ja jääkylmää talvella. Mutta kylässä asuessaan siihen tottuu. Kolmenkymmenen asteen pakkaset eivät pidätelleet meitä sisällä. Pukeuduimme sään mukaan, ja potkukelkka oli yhtä tavallinen kulkuneuvo kuin pyöräkin.

Ilmaston vuoksi alueella on vain rajallisesti kasvillisuutta, koska kasvukausi on lyhyt. Saa etsiä kauan, jos aikoo löytää ohrapeltoja Dalsbygdasta. Kesällä maata peittää vihreä ruoho, josta eläimet saavat ruokaa. Navetta on täynnä lehmiä. Meillä on maidontuotantoyritys.

Tila, jolla vartuin, on nimeltään Johaugen. Se sijaitsee runsaan kilometrin päässä keskustasta. Asuin siellä ensin yhdessä vanhempieni Thorvallin ja Gron sekä isovelji Joakimin kanssa. Myöhemmin saimme vielä pikkoveljen, Karsteinin, ja pikkusiskon, Veronikan.

Olin aktiivinen ja kekseliäs lapsi. Olin vain puolitoistavuotias, kun keksin, miten pääsen keittiössä pois Tripp Trapp -syöttötuolista, äidin suureksi kauhuksi. Vähän myöhemmin opin myös kapuamaan pois pin-nasängystä omin avuin. Joakim teki samoin, ja näin äidillä ja isällä ei ollut hajuakaan, missä päin taloa olimme – kaikkina vuorokauden tunteina.

Eräänä yönä äiti heräsi kummalliseen ääneen. Hän luuli, että joku koiristamme touhusi jotain, ja lähti ottamaan selvää. Osoittautui, että ääni tuli kylpyhuoneesta, ja kun hän aukaisi oven sinne, kaksi lasta istui lattialla ja vesi tulvi heidän ympärillään. Äiti tajusi myös nopeasti, mistä ääni tuli, koska seinät olivat täynnä märkää vessapaperia, jota olimme kasteleet bideessä ja heittää läjäytelleet seinille ja yrittäneet saada ne riippumaan seiniltä.

Kaikista kepposista huolimatta olin enimmäkseen kiltti lapsi, ja äiti luotti minuun. Silloin tällöin liikaakin. Kun olin viisivuotias, olin äidin mielestä tarpeeksi kypsä katsomaan pikkuveli Karsteinin perään äidin käydessä kaupassa. Ensimmäiset selvät muistikuvani ovat juuri tästä tilanteesta. Heti kun äiti oli päässyt ovesta ulos, aloin nipistellä Karsteinia niin, että hän alkoi huutaa. En kuitenkaan tehnyt sitä ilkeyttäni. Halusin vain päästä lohduttamaan huutavaa pikkuveljeä.

Pihan toisella puolen asuivat isoäiti Edel ja isoisä Karstein. Esi-isäni Jo Haug perusti alun perin maatilán. Me sisarukset olemme neljästoista sukupolvi.

Äiti on kotoisin talosta nimeltä Fremstugjelten, joka sijaitsee lyhyen pyörämatkan päässä. Siellä asuivat Unni-mummu ja Per Johan -vaari. Kun minulle pikkuhiljaa alkoi selvitä, että Joakimista tulisi Johaugen isäntä, aloin vaatia Fremstugjelteniä itselleni. Minusta tulisi talon-emäntä, kävi miten kävi.

Juoksin jatkuvasti pihan yli Johaugin isoäidin ja isoisän luo. Minun ei tarvinnut koputtaa, vaan menin kolmea porrasaskelmaa pitkin suoraan eteiseen.

Halusin saada Smørbukk-karemeleja, joita oli aina säilössä keittiön yläkaapissa. Otin tuolin, kiipesin kaapille ja nautin karkeista.

Isoisä Karstein oli aikaisemmin hiihtäjä, hän oli jopa kilpaillut Holmenkollenilla. Maatilalla hän oli tottunut kovaan työhön, mutta vuonna 1991 hän sai sydäninfarktín ja makasi koomassa kaksi viikkoa.

Sydämen toiminta väheni 25 prosenttiin. Sydäninfarktin jälkeen isoisä istui usein keittiön ikkunan vieressä ja seurasi kiikarilla tiellä liikkuja. Hänellä oli aina edessään pöydällä höyryävä kahvimuki – joko valkoinen, kultareunainen muki, jossa luki ”vaari”, tai punasininen muki, jossa luki ”isoisä”, ja pieni lautanen kakkumuruineen. Isoäiti leipoi vuokakakkuja, joita nimitimme *aina-kakuiksi*. Kakku sai nimensä siitä, että isoisällä piti aina olla kakkua kahvin kanssa. Paistamisen jälkeen kakkua säilytettiin uunissa niin kauan, kunnes se oli syöty. Kun kakku aikaa myöten kuivui, isoisä kastoi sitä kahviin.

Silloin tällöin isoisä näki vieraiden ihmisten kulkevan talon ohi ja huolestui. Hän suhtautui epäilevästi tuntemattomiin ihmisiin. Kerran hän oli nähnyt jonkun tuntemattoman ajavan ohi polkupyörällä, muovikassi ohjaustangossa roikkumassa. Sama pyöräilijä ohitti talon kahtena peräkkäisenä päivänä ja aivan samaan aikaan. Silloin isoisä teki hälytyksen.

”Hän on pyöräillyt nyt monta päivää peräkkäin tästä ohi! Nyt meidän täytyy alkaa lukita ovet yöksi, meillähän on niin paljon vanhaa tavaraa talossa”, hän puuskahti.

Dalsbygdassa ei ollut tapana lukita ovia, koska isoisä näki kiikarillaan vain tuttuja kasvoja. Isoisä ei ollut ainoa, joka vakoili naapureita. Jos teit yhtenä päivänä jotakin, viidakkorumpu kertoi asian eteenpäin, ja jo seuraavana päivänä kaikki tiesivät, mitä olit tehnyt. On vaikeaa olla tuntematon tällaisessa paikassa. Samalla se tuo turvallisuuden tunteen, kun kaikki tuntevat toisensa.

Myös koulussa oli pienet piirit ja vahva yhteishenki. Luokallani oli kuusi tyttöä ja kaksi poikaa. Koulu sijaitsi neljän–viiden minuutin pyörämatkan, kuuden–seitsemän minuutin potkukelkkamatkan ja vartin kävelymatkan päässä. Koulukyydeistä ei ollut puhettakaan, vaan kuljimme itse runsaan kilometrin matkan. Eikä tiellä ollut sen kummempaa vaaraa kuin normaali liikenne. Tie oli tarpeeksi leveä, jotta maitoauto pääsi ohittamaan meidät ilman että jouduimme sen alle.

Lähdimme kouluun jo tuntia ennen sen alkamista, ainakin sulan maan aikaan. Pelasimme jalkapalloa tai pesäpalloa ennen kuin koulun kello alkoi soida. Pelasimme myös kaikki välitunnit. Viihdyin koulussa, tein kaikki tehtävät huolellisesti ja pidin melkein kaikista aineista.

Koulussa oli useita kekseliäitä lapsia. Eräänä päivänä avatessani eväslaattikkoni löysin metvursti- ja kurkkuleipäni päältä kuolleen hiiren. En ole koskaan pelännyt isoja eläimiä, kuten lehmiä, hevosia tai koiria, enkä myöskään hirviä tai kettuja. Mutta hiiriä pelkäsin kuolakseni, ja luokan pojat tiesivät sen varsin hyvin. He saivat aikaan toivomansa reaktion: huusin kauhusta. Pojat joutuivat rehtorin puhutteluun, mikä oli heille oikein, ja minä yritin löytää huumoria tapahtuneesta, mutta jälkeinpäin pelkäsin kauan avata eväslaattikkoani. Onneksi en joutunut kokemaan edellisen kaltaista uudestaan – paitisi kerran, kun Eldar Rønning ja Tor-Arne Hetland tarjoilivat minulle kuolleen käärmeen maajoukkueleirillä Auressa monta vuotta myöhemmin. Huusin silloin vähintään yhtä paljon.

Tein läksyt valmiiksi tiistaisin, joten minun ei tarvinnut ajatella niitä loppuviikolla. Kouluaineet, joista pidin eniten, olivat niitä, joista ei saanut läksyjä, kuten voimistelu ja käsityöt. Vaikka harrastin vapaaajalla jalkapalloa, telinevoimistelua, maastohiihtoa, ampumahiihtoa ja lumilautailua, pidin yhtä paljon käsitöistä. Mummu ja isoäiti opettivat minut neulomaan ollessani alakoulussa. 4H-kerhossa opin tekemään tilkkutäkkejä, ja saatoin istua tuntikausia tekemässä kirjonta-töitä, jotka laitoin kehyksiin ja annoin joululahjaksi vanhemmille ja isovanhemmille.

Yläkoulussa tein aika isoja projekteja ompelukoneella. Sain innostuksen tähän äidiltäni, joka ompeli paljon vaatteita itselleen ja meille lapsille. Ompelin itselleni sekä hameen että pitkät housut, koska päätin, että ompelen kymmenennen luokan käsityön lopputyönäni bleiserin. Pidin käsitöistä niin paljon, että on vähän kummallista, etten ajatellut vaatesuunnittelijan uraa. Olin täysin varma, että tulevaisuudessa tekisin maatilan töitä Dalsbygdassa.

ALVDALIN SIRI

Ensimmäiseen hiihtokilpailuuni osallistuin neljävuotiaana Gladheimin valaistulla ladulla. Päälläni oli sininen toppa-asu ja punainen pipo. Lähdin hiihtämään niin innokkaasti, että äiti pelkäsi voimieni loppuvan jo ennen maaliin pääsyä puolentoista kilometrin mittaisella ladulla. Äidin suureksi hämmästykseksi hiihdin yhtä kovaa lähdöstä maaliin saakka. Pääsin maaliin hikisenä ja tyytyväisenä ja mietin jo seuraavaa hiihtokilpailua.

Dalsbygdassa hiihdin kilpaa monet kerrat valaistulla ladulla ja iloitsin siitä aina yhtä paljon. Äidin ja isän täytyi ensin saada kaikki valmiiksi navetassa, ennen kuin ehtisimme lähtemään ladulle, ja vasta kun valot sammutettiin navetasta myöhään iltapäivällä, pääsimme lopulta-kin matkaan.

Meillä oli parilähtö, toisin sanoen kaksi lähti yhtä aikaa. Kilpakaverinani oli usein Mari, ja muistini mukaan voitin hänet usein, mutta se ei ollut tärkeintä, vaan kisojen mukava tunnelma. Samoin kuin kuuma mehu ja vohvelikeksit, joita saimme maaliintulon jälkeen – sekä tuloslista, josta näkyi, kuinka nopeasti olin hiihtänyt. Ja sitten kotiin Johaugeniin takan lämpöön, missä äiti tarjoili voileipiä ja kaakaota.

Osallistuin hiihtokilpailuihin ennen kaikkea valaistuilla laduilla. Hiihtelin myös kotipihalla, kuten kaikki Dalsbygdan lapset, tosin Joakim ja varsinkin Karstein olivat innokkaampia hiihtäjiä kuin minä. He rakensivat myös hyppyrimäen ja laskivat siitä. Mutta minusta oli yhtä hauskaa istua sisällä ja tehdä sormineulontaa tai muita käsitöitä.

Emme olleet mikään erityinen hiihtoperhe. Kävimme toki hiihtämässä lähimaastossa ja tunturissa, mutta emme läheskään joka sunnuntai. Navettatyöt piti tehdä aamulla ja illalla, myös viikonloppuisin.

Ja äidillä ja isällä oli lisäksi neljä lasta. Ikäero vanhimman pojan ja nuorimman tyttären välillä oli seitsemän vuotta, joten yhteisten harrastusten löytäminen ei ollut helppoa.

Mutta pääsiäisinä lähdimme hiihtämään. Pääsiäisen hiihtoretkestämme on video, joka paljastaa itsepäisyyteni. Olin kolme- ja puolivuotias, ja hiihdimme isoisoäidin ja isoisoisän Åsliassa sijaitsevalle karjamajalle. Kaaduin hiihtäessäni, mutta kieltäydyin ottamasta vastaan apua päästäkseni jaloilleni. ”Osaan itse”, olivat tavalliset sanani.

Yhdeksänvuotiaana sain kutsun urheiluseura Nansenilta – paikallinen seura on saanut nimensä napatutkija Nansenin mukaan – osallistua hiihtoharjoituksiin. ”Hiihtoharjoituksiin, mitähän ne ovat?” ajattelin. ”Pitääkö meidän tavata voidaksemme harjoitella hiihtoa?” En ymmärtänyt ollenkaan. Miten se niin kuin tapahtuisi? Hiihtäisimme valaistua latua ympäri ilman ajanottoa?

Juuri siitä oli kysymys. Hiihdimme kierroksen toisensa perään, mutta hitaammin kuin kilpailuissa. Hiihtäjiä oli viisi ja valmentajia kaksi. Pieni, mutta mukava ympäristö. Huomasin pitäväni myös hiihtoharjoituksista, joten harjoittelin sen jälkeen talvisin yhtenä iltana viikossa.

Pari vuotta myöhemmin sain kuulla, että erään naapurin lapsi oli päättänyt osallistua hiihtokilpailuihin, jotka pidettäisiin Tolgassa. Olin koko ajan harjoitellut keskiviikkoisin hiihtoa valaistulla ladulla Gladheimin hiihtostadionilla, ja olin valmis kokeilemaan jotain uutta. Joten eräänä tammikuun aamuna vuonna 2001 tepastelin eteisessä monot jallassa. Koko perhe oli lähdössä Tolgaan. Tuntui, että äiti ja isä käyttivät erityisen paljon aikaa navetassa juuri sinä aamuna, mutta lopulta isä meni autotalliin laittamaan suksia kuntoon. Keittiöstä leijui kananmunan ja metvurstin tuoksua, äiti oli laittamassa eväspaketteja valmiiksi. Aika monta leipäviipaletta tarvittiinkin saamaan neljän lapsen ja kahden aikuisen vatsat täyteen!

Joakim ja Karstein olivat yhtä valmiita kuin minäkin. Autoin Veronikalle ulkovaatteet päälle, ettemme myöhästyisi vielä lisää, jos äiti joutuisi voileipäkasojen lisäksi vielä pukemaan hänet. Pukeminen kesti loputtoman kauan.

Mutta lopulta kaikki – isot ja pienet lähtijät, sukset ja eväspakit – oli pakattu Starcraftiin, joka oli suuri amerikkalainen tila-auto

Therese Johaugin huikean uran kirkkaimmat huiput ja synkimmät hetket hänen itsensä kertomana

Therese Johaug, dalsbygdalainen maalaistyttö, oli noussut yhdeksi maastohiihdon kirkkaimmista tähdistä, kun hänen maailmansa järkkyi syyskuun 16. päivänä vuonna 2016.

”On tapahtunut jotain, mistä minun pitää kertoa sinulle, sain vaivoin sanottua isälleni. Sitten aloin nyyhkyttää. Kyynelet virtasivat valtoimenaan, mutta sain lopulta kerrottua koko tarinan... Kerroin voiteesta, josta olin antanut positiivisen näytteen dopingtestissä. Isä ei keskeyttänyt minua, kuunteli vain.”

Therese Johaug sai lopulta 18 kuukauden kilpailukiellon kiellettyä ainetta sisältävän huulivoiteen käytöstä.

Johaug kertoo avoimesti oman näkemyksensä tapahtumista ja miltä tuntui, kun kilpakumppanit ja osa suuresta yleisöstä kääntyivät häntä vastaan. Hän oli lähellä lopettaa koko uransa. Osansa kirjassa saavat myös suomalaiset kilpasiskot, erityisesti Aino-Kaisa Saarinen, joka otti näkyvimmin kantaa Johaugin tapaukseen.

Therese Johaug taisteli itsensä takaisin huipulle ja sai Seefeldin (2019) ja Obersdorfin (2021) MM-kilpailuista peräti 7 kultamitalia. Pekingin olympialaisissa Johaug voitti kolme henkilökohtaista kultamitalia, ensimmäiset urallaan. Vuosina 2007–2022 hän voitti 4 olympiakultaa ja 14 maailmanmestaruutta. Saavutus, joka hakee vertaistaan.

Kirja käy läpi koko Therese Johaugin kilpauran, joka päättyi kevääseen 2022.

99.1

Kannen kuva: Olav Stubberud

www.minervakustannus.fi

MIX
Paperi | Tukee
vastuullista metsänhoitoa
FSC® C021394

ISBN 978-952-375-939-8

minerva